

1 Inleiding

Niet elke scholier doorloopt een vlekkeloze schoolloopbaan. Sommige leerlingen komen om verschillende redenen in moeilijkheden: spijbelen, verstoren van lesmomenten of conflicten met leerkrachten of leerlingen. De oorzaken van deze problemen kunnen van zeer uiteenlopende aard zijn. Demotivatie, niet goed voelen op school, een moeilijke thuissituatie...¹ Voor directies is het niet altijd eenvoudig om zulke situaties juist aan te pakken. Vaak voelen scholen zich genoodzaakt om een sanctie op te leggen. Uit recente cijfers blijkt zelfs dat scholen alsmear vaker grijpen naar tuchtmaatregelen, zoals een definitieve uitsluiting.² De Vlaamse Scholierenkoepel stelt zich vragen bij deze tendens. Straffen kunnen namelijk een negatief effect hebben op de leerling met boosheid, frustratie of schoolmoeheid als gevolg.³ Jongeren dreigen zo uit de boot te vallen en het gevaar dat ze de school verlaten zonder diploma loert om de hoek.

Tegenover deze sanctionerende aanpak, willen we graag een alternatief belichten. Sinds enkel jaren bestaat er in Vlaanderen een uitgebreid aanbod aan time-outprojecten voor scholen.

Als Vlaamse Scholierenkoepel en spreekbuis van scholieren zijn we ervan overtuigd dat de kijk van leerlingen op time-out nuttig kan zijn voor scholen om er een degelijk beleid rond te ontwikkelen. Daarom richt dit advies zich in de eerste plaats tot directies en leerkrachten. Het advies is het resultaat van verschillende discussiemomenten met scholieren die op time-out gingen en met hun klasgenoten. De gesprekken vonden zowel plaats in de klas, als op time-out. In dit advies focussen we ons op time-outprojecten buiten de school voor leerlingen uit het voltijds, secundair onderwijs die voor een bepaalde periode de schooltijd vervangen.¹

We meten niet het effect van een time-out, maar we belichten de meerwaarde van deze projecten vanuit het standpunt van scholieren. Daarnaast geven we enkele aandachtspunten mee die belangrijk zijn om een time-out te doen slagen. Ten slotte formuleren we als scholierenkoepel enkele vragen naar schoolpersoneel, aanbieders van time-out en de ministers van Onderwijs en Welzijn.

Een leerling op **time-out** vervangt voor een bepaalde periode school door een alternatief programma. Na die periode wordt de leerling geholpen om naar school terug te keren. Er bestaan verschillende vormen van time-out. Deze initiatieven proberen dreigende schooluitval van leerlingen te voorkomen.

¹ Vettenburg, N. & Vandewiele, B. (2003). *Time-outprojecten met schoolvervangende programma's*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

² Ysebaert, T. (2013). *Meer leerlingen worden van school gestuurd*. Brussel: De Standaard

³ Kinderrechtencommissariaat (2013). *Jaarverslag 2012-2013*. p. 88

2 Waarom scholieren geloven in Time-out

In onze gesprekken met jongeren, kwamen er enkele sterke punten naar voren. Deze elementen zijn een belangrijke indicatie van de positieve invloed van time-out op de schoolloopbaan van jongeren. Ook maken ze duidelijk dat time-out wel degelijk een verandering op gang kan brengen.

2.1. Een rondetafelgesprek vinden wij een sterke start

Een time-outproject loopt in verschillende fasen. Na de aanmelding voor een project en de beoordeling van de aanvraag volgt er een rondetafelgesprek. Bij dat gesprek zijn alle betrokken partijen aanwezig: de jongere, zijn ouders of voogd, de schoolverantwoordelijke en/of de CLB-medewerker. In sommige gevallen is er ook een sleutelfiguur aanwezig uit het leven van de jongere: een voetbaltrainer, familielid... De aanwezigheid van zo'n belangrijke persoon vergroot, volgens scholieren, de impact van het gesprek.

Scholieren vinden een rondetafelgesprek waardevol, maar hameren er wel op dat het steeds een **open gesprek** moet zijn met voldoende ruimte voor dialoog. Er kan bijvoorbeeld gepeild worden naar de verwachtingen van alle partijen rond de tafel. Wat wordt er van de jongere gevraagd? Hoe moet het traject eruit zien? Welke zaken willen we veranderen? Op deze en andere vragen op voorhand een antwoord vinden geeft de time-out een goede start.

2.2. Een programma met de leerling centraal

De invulling van een time-out kan erg verschillen: een vormings sessie rond sociale vaardigheden, een touwenparcours, helpen in een zorgboerderij, groeps gesprekken, ontspanningsactiviteiten... Maar er is één constante: het programma wordt steeds opgemaakt samen met de leerling en afgestemd op zijn individuele noden en interesses. Dat vinden scholieren zo sterk aan een time-out. Ze hebben het gevoel dat zij zelf centraal staan en een programma op maat krijgen.

Tijdens de time-out pleiten ze voor een zinvolle invulling die past bij hun persoonlijkheid, leeftijd, situatie... Ze vinden het belangrijk dat je tijdens die periode jezelf beter leert kennen, zelfvertrouwen kweekt en groeit als persoon. Zo leren sommigen bijvoorbeeld hoe je in conflictsituaties je kalmte bewaart en je agressie kanaliseert.

Scholieren geven aan dat ze de aanpak van de begeleiders tijdens een time-out erg waarderen. Er wordt met geduld naar hen geluisterd, niet met de vinger gewezen en er wordt gekeken naar de persoon achter de leerling. Op die manier krijgen ze de ruimte en de mogelijkheid om zichzelf te leren kennen en stappen vooruit te zetten.

2.3. Tijd voor een break

Een laatste sterkte is dat een time-out voor zowel de leerling als de klasgroep een **adempauze** inlast. Het geeft hen beide de kans om tot rust te komen. Dat is een broodnodige eerste stap naar een oplossing. .

3 Voorwaarden voor een traject met meerwaarde

Leerlingen vinden time-outprojecten een waardevol alternatief, maar zonder een waterdichte garantie op resultaat. Om een traject te doen slagen hebben zowel de leerling en de school als de aanbieder een belangrijke rol. Onderstaande aandachtspunten zijn voor schoolbesturen en inrichtende organisaties van time-outprojecten essentieel om mee te nemen bij het uitstippelen van een traject.

3.1. Motivatie van de leerling

Om de slaagkansen van een time-out te verhogen, is het volgens scholieren belangrijk dat voor de start gepeild wordt naar de motivatie van de leerling zelf. Het moet steeds een bewuste keuze zijn en mag niet door de ouders of school opgelegd worden. In de praktijk wordt dat meestal afgetoetst tijdens het rondetafelgesprek. Daarnaast is het ook heel belangrijk dat de leerling zich door zijn omgeving gesteund voelt. Tijdens een traject aan jezelf werken, vraagt energie en doorzetting. Ruggensteun en extra hulp zijn dan belangrijke succesfactoren.

3.2. Aandacht voor de schoolcontext

Een leerling doet tijdens zijn time-out vaardigheden en ervaringen op in een setting die sterk verschilt met die op school. Dat helpt de jongere om even los te komen van school en om de situatie te ontmijnen. Alleen heeft dit ook een schaduwzijde. Problemen waar hard aan gewerkt wordt tijdens een time-out lijken even verleden tijd, maar duiken plots terug op na de terugkeer in de klas. De voornaamste oorzaak is het verschil in aanpak en atmosfeer tijdens de time-out en op school. Scholieren geven daarom aan dat het programma van een time-out beter sterk aansluit bij de context op school en in de klas.

Daarnaast vragen leerlingen om ook te werken aan de situatie in de klas of op school. Een leerling verandert op time-out. Maar als zijn **schoolomgeving** niet mee evolueert, daalt de kans op een duurzaam resultaat. Aanbieders en directies steken dus ook best op school de handen uit de mouwen.

3.3. De vertrouwenspersoon als cruciale schakel

Om de link tussen time-out en school intact te houden wordt er vaak een vertrouwenspersoon aangeduid. Die leerkracht of leerlingenbegeleider krijgt de taak om de leerling tijdens de time-out op te volgen. Scholieren vinden dat heel belangrijk. Zijn/haar rol moet verder gaan dan enkel het brengen van huiswerk. Een goede vertrouwenspersoon komt geregeld langs, is een klankbord voor de leerling en koppelt terug naar de directie. Ook informeert een vertrouwenspersoon zijn collega's over de stappen die de leerling zet.

3.4. Opgelet met schoolwerk

Een veelgehoorde bekommernis bij een lange time-out van een aantal weken is dat leerlingen een leerachterstand oplopen. Scholieren delen die bezorgdheid en willen zeker blijven met hun schoolwerk. Maar een goede time-out vergt een hoop van leerlingen. Een stroom aan huiswerk ervaren scholieren dan als een extra last. De school stelt dus best samen met de leerling een haalbare planning op.

3.5. De terugkeer naar de klas

Ook **de klas** vormt een belangrijke schakel bij de terugkeer van de leerling naar school. Het is belangrijk dat de andere scholieren mee betrokken worden in het traject van hun klasgenoot. Leerlingen vinden dat er tijd moet gemaakt worden om open over de time-out te praten. Het moet bespreekbaar zijn en kan het onderwerp zijn van een klasgesprek. Zo krijgen leerlingen de kans om vragen te stellen en betrokken te worden. Andere mogelijkheden zijn dat de leerling via een blog contact houdt met de klas of bij zijn terugkeer een presentatie geeft. We moeten wel opmerken dat voor sommige leerlingen zo een open houding niet hoeft of wenselijk is. Het is dus belangrijk om het onthaalprogramma af te stemmen op de wensen van de leerling zelf.

Een andere factor die het resultaat van een time-out duurzaam maakt, is de **opvolging en de nazorg**. Scholieren geven aan dat het belangrijk is om als leerling nog regelmatig herinnerd te worden aan je time-out. In een eerste plaats is dat een taak van de vertrouwenspersoon. Hij moet op gezette tijden samen met de leerling terugrijpen naar wat de leerling meegenomen heeft na zijn traject. Op die manier vermijd je dat het effect na verloop van tijd wegebt.

Maar naast de vertrouwenspersoon moeten ook de andere leerkrachten betrokken worden bij het traject van de leerling. Scholieren beklemtonen dat jongeren na een time-out **een nieuwe start** verdienen. Wanneer ze telkens opnieuw geconfronteerd worden met fouten uit het verleden en kampen met een negatieve perceptie, wordt het moeilijk voor hen om de negatieve spiraal te doorbreken. Scholieren horen dus met een 'schone lei' te herbeginnen: *'je bent wie je nu bent, niet wie je vroeger was'*.

3.6. Werken aan het imago van een time-out

Verder merken scholieren op dat er over time-out projecten nog veel **verwarring, onduidelijkheid en misvattingen** bestaan. Sommigen zien het als een strenge straf, vergelijkbaar met een werkkamp, en anderen zijn dan weer van oordeel dat het een vakantie is. Dat maakt het voor deelnemende jongeren moeilijk om er op school over te praten. Scholen zijn op hun beurt door gebrekkige informatie minder geneigd om time-out te zien als een waardevolle stap in de leerlingenbegeleiding. Het degelijk informeren van schoolpersoneel en scholieren kan deze foutieve beeldvorming verder de wereld uit helpen.

4 Time-out als krachtig alternatief

Scholieren ervaren time-out projecten als een **waardevol alternatief** voor leerlingen die het moeilijk hebben op school. De aanpak is sterk gericht op de leerling zelf en verschilt daarin van een klassieke orde- of tuchtmaatregel. Het probeert de wortel van het probleem aan te pakken en een veranderingsproces op gang te brengen.

Maar daarnaast is het erg belangrijk dat er ook op school iets verandert. Tijdens de periode dat de jongere op time-out is, moeten er ook op school stappen gezet worden. De klasgenoten, de leerkrachten en de directie worden daarom best betrokken in het traject'. Een time-out is geen kant-en-klare oplossing, maar een belangrijke stap in het veranderingsproces van de leerling en zijn school.

Scholieren geven dus aan dat het **geen wondermiddel** is. Het is niet voor iedereen de beste oplossing en het vergt een hoop inspanningen van de school, de aanbieder en de leerling om het te doen slagen. Time-out is geen kant-en-klare oplossing, maar het kan wel een belangrijke stap zijn in een langdurig proces. Time-out moet daarom steeds kaderen in een breed schoolbeleid.

Scholieren vragen...

Aan directies en lerarenteams:

- Geef time-out een vaste plaats in het **schoolbeleid** rond leerlingbegeleiding.
- Peil bij de intake, via een open gesprek, naar de motivatie en de verwachtingen van de leerling. Denk ook goed na wie je rond de tafel plaatst. Een sleutelfiguur uit de directe omgeving van de jongere vergroot de impact van het gesprek.
- Wees tijdens de time-out betrokken bij het traject. Stel een **vertrouwenspersoon** aan die de contacten verzorgt, eens op bezoek gaat en een klankbord is voor de leerling.
- Steek samen met de aanbieder van de time-out ook de handen uit de mouwen **op school**. Wil een time-out een duurzaam effect hebben, dan moet er ook op school iets veranderen.
- Beperk het **schoolwerk** van een leerling op time-out.
- Besteed aandacht aan de **periode na de time-out**. Een duurzaam effect bereik je enkel door samen met de leerling regelmatig terug te grijpen naar zijn traject.
- Zorg ervoor dat ook de klasgenoten en leerkrachten betrokken worden. Zij moeten op de hoogte zijn van de stappen die de leerling zet.

Aan inrichtende organisaties van time-outprojecten:

- Geef prioriteit aan een degelijke **opvolging**.
- Blijf ook investeren in de **schoolcontext**. Enerzijds door aandacht te hebben voor de schoolomgeving van de leerling op time-out en anderzijds door ook samen met de directie, leerkrachten en leerlingen aan de slag te gaan op school.

Aan de bevoegde ministers:

- Stem de verschillende initiatieven op elkaar af en zorg voor een geografische **spreiding** van het aanbod. Nu is het soms moeilijk om door de bomen het bos te zien en zijn er in sommige regio's weinig aanbieders.
- Voorzie voldoende **middelen** voor time-out. Op die manier kan er tegemoet worden gekomen aan de vraag naar meer plaatsen en aan de nood voor een degelijke opvolging.
- **Informeer scholen** over time-out. Op die manier worden deze initiatieven meer gekend en kunnen ze zo ingang vinden in meer scholen.

5 Discussiemomenten

We willen graag de scholen en de organisaties bedanken die de discussiemomenten met scholieren mee mogelijk maakte. Met hun hulp zijn we erin geslaagd om een brede groep leerlingen aan het woord te laten.

- discussie op de Algemene Vergadering van VSK op 2 februari 2013;
- Inspraakdag in het Vlaams Parlement: twee discussiemomenten met 20 scholieren op 8 maart 2013;
- bezoek aan een 'klasdag' van het project On@break in het jeugdverblijfcentrum Moerkensheide in De Pinte op 28 mei 2013;
- discussiemomenten met verschillende klasgroepen waarvan leerlingen een time-out doorlopen hebben: Atheneum 'De Regenboog' in Bree (14 april 2013), Technisch Instituut Heilig Hart in Hasselt (14 juni 2013) en Technisch Heilig-Hartinstituut in Tessenderlo (17 juni 2013);
- drie focusgroepen met scholieren die een time-out doorlopen hebben: bij Arktos Limburg, Project Nieuwe Kansen Geven in Stokrooie en in het Technisch Heilig-Hartinstituut Tessenderlo.